

Spanjaards Duin

Bontbekplevieren, Bonte Strandloper en een Steenloper
Foto: René van Rossum

De eerste vijf jaar van nieuw aangelegde natuur

In de winter van 2008/2009 is voor de Delflandse kust een nieuw duingebied aangelegd. Dit 'Spanjaards Duin' moet compensatie bieden voor de negatieve effecten van Maasvlakte 2 op de duinen van Voorne en Solleveld & Kapittelduinen. Hoe gaat het nu, ruim vijf jaar later, met een van Nederlands jongste duingebieden? Ontwikkelt zich de geplande natuur en valt er al wat te zien?

FRANK VAN DER MEULEN EN BERT VAN DER VALK

Het is in Europa niet eerder voorgekomen dat er een nieuw duingebied wordt aangelegd dat meteen als Natura 2000-gebied is aangewezen. Op deze manier is de compensatieverplichting officieel vastgelegd. Om de verwachte negatieve effecten van extra stikstof in de bestaande Natura 2000-duingebieden rond Maasvlakte 2 te compenseren moeten in Spanjaards Duin circa tien hectare grijze duinen en circa zes hectare vochtige duinvallei met een populatie van de groenknolorchis worden ontwikkeld. Zo werkt de Europese Habitatrichtlijn: aantasting van

Spanjaards Duin gezien naar het zuiden. De werking van de wind is duidelijk te zien. Links de oude zeereep, daarvoor een nieuwe rij duintjes met veel vers zand, ingevangen door krachtige helmpollen. In het midden de nog droge, zich verlagende vallei. Rechts de nieuwe zeereep en daarachter de zee en Maasvlakte 1 op de achtergrond.
Foto: Bert van der Valk

beschermde natuur is - onder strenge voorwaarden - mogelijk, maar de aangetaste natuur moet worden gecompenseerd.

Wind en zand

Bij de ontwikkeling van Spanjaards Duin is er bewust voor gekozen om de natuur zelf zo veel mogelijk het werk te laten doen. Tot nu toe is dat goed uitpakend. De natuurlijke processen van verstuiving en (grond)water overheersten in de afgelopen vijf jaar.

De wind neemt zand van het strand naar het nieuwe duingebied en verder. Op de gedeelten van de nieuwe zeereep waar meteen bij de aanleg helm was geplant werd veel zand ingevangen. Daardoor hoogde het duin flink op, tot wel enkele meters. Op andere, niet ingeplante plaatsen nam de wind het zand weg en verlaagde het oppervlak. Dit gebeurde ook in de vallei achter de aangelegde zeereep waardoor de bodem lager werd en nog steeds verlaagt. Uitsluiwen is nodig, omdat de vallei anders niet nat genoeg wordt. Op dit moment is het gewens-

Ingevangen zand (ongeveer een meter) op de nieuwe zeereep na enkele stormachtige dagen in augustus 2014.
Foto: Frank van der Meulen

te oppervlak nog niet bereikt. Het grondwater in de vallei stijgt nog langzaam. Dat draagt ook bij aan het ontstaan van de juiste, vochtige condities voor de vestiging van planten van duinvalleien. Niet alleen het winterstuiven verplaatst veel zand, ook het zomerstuiven. Dat kunt u merken als u er op een winderige zomerdag bent. Hoe actief het stuif- en vastlegproces is, bleek in augustus 2014: een zeewaarts aangeplante helmstrook hoogde in een paar stormachtige dagen met een meter op.

De zoetwaterbel groeit

In de afgelopen jaren is de ondergrond van Spanjaards Duin ontzilt. Langzaam maar zeker gaat zich hier een zoete grondwaterbel vormen, nodig voor de vestiging van vochtige duinvalleivegetaties. De grondwaterstanden worden met regelmaat gemeten. Op een aantal plaatsen ligt het grondwaterniveau al redelijk dicht onder de valleibodem, zo'n 40-50 centimeter, maar dit is nog niet hoog genoeg. Echte vochtige duinvalleivegetaties gedijen het beste bij een grondwaterstand die 's winters net boven het maaiveld staat en 's zomers zo'n 30 centimeter er onder. Toch blijft regenwater al wel eens staan in de laagste delen van de vlakte. In de ondergrond zit de zoetwaterbel al tot ongeveer vier meter diepte. De vegetatie bevindt zich nog in de pionierfase. Afgezien van de met helm beplante zeereep is de bodem nog vrijwel onbegroeid. Hier en daar groeien strandplanten als zeeraket en loogkruid. Op de nieuwe en de oude zeereep zijn de eerste plantensoorten van de grijze duinen opgedoken.

Beheer

In een dichtbevolkt gebied als het Westland is dit nieuwe duinterrein een aanwinst. Het Zuid-Hollands Landschap voert samen met vrijwilligers het beheer. Er zijn er al enkele bijzondere waarnemingen gedaan. Zo heeft de bontbekplevier gebroed en is er regelmatig bezoek van vossen. Spanjaards Duin is al een mooi stuk

natuur geworden, met een voor de kust van West-Nederland ongebruikelijk hoge graad van dynamiek. Het beheer is er vooral op gericht om het dynamische karakter van het gebied te behouden. Opslaande duindoorns worden uitgetrokken en zwerfafval wordt periodiek opgeruimd. Het Zuid-Hollands Landschap wordt in het beheer bijgestaan door een commissie met vertegenwoordigers van Rijkswaterstaat, Deltares, het Hoogheemraadschap van Delfland, het Havenbedrijf van Rotterdam, Stichting Duinbehoud en de Omgevingsdienst Haaglanden. De partijen hebben weliswaar verschillende belangen maar zij werken samen aan de ontwikkeling van een fraai stuk nieuwe duinnatuur.

Zijn we op de goede weg?

Langzaam maar zeker zijn zich de juiste omstandigheden voor grijze duinen en vochtige duinvalleivegetaties aan het vormen. Naar verwachting blijft het gebied nog een flink aantal jaren dynamisch, maar dat zal langzaam afnemen als de begroeiing toeneemt. Het zal nog wel tien tot vijftien jaar duren voordat het hele gebied begroeid is met de doelhabitats. Deze geleidelijke, vrijwel natuurlijke ontwikkeling is echter geheel volgens plan.

Na de teloorgang van De Beer is er geen dynamisch duingebied rond de riviermondingen aanwezig geweest. De kansen voor natuurontwikkeling van kustduinen moeten goed benut worden. Een monitoringprogramma houdt de ontwikkelingen nauwkeurig bij. Spanjaards Duin is een experiment op praktisch schaal geworden, waar veel te zien is over de interactie tussen stuifzand en plantenwereld. Het gebied vervult zo een belangrijke rol in het leren omgaan met het beheer van een stuk dynamische kust. Voor de liefhebber van natuurlijke dynamiek, ruimte en rust is er nu al veel te genieten!

FRANK VAN DER MEULEN IS ADVISEUR BIJ FRANK VAN DER MEULEN CONSULTANCY. BERT VAN DER VALK IS WERKZAAM BIJ DELTARES.

Zeeraket, een van de meest talrijke pionierplanten in Spanjaards Duin.
Foto: Sytske Dijkse